

Předsudečné násilí z důvodu sexuální orientace či genderové identity

Čtvrtletní zpráva projektu Rise Up

Období: 1. 10.–31. 12. 2021

Shrnutí

In IUSTITIA zjistila ve čtvrtém kvartálu roku 2021 celkem pět incidentů, které byly spáchány pro sexuální orientaci nebo genderovou identitu (SOGI) na území ČR.

Ve čtvrtém kvartálu došlo oproti předchozímu kvartálu k poklesu počtu incidentů. Nicméně obecně platí, že počty zjištěných předsudečných incidentů jsou ve čtvrtém kvartálu nízké. Zároveň počet zjištěných incidentů z důvodu SOGI ve čtvrtém kvartálu 2021 je vyšší ve srovnání se stejnými kvartály v předchozích letech. Z toho vyplývá, že i nadále můžeme sledovat relativní nárůst sledovaných incidentů.

Výše uvedený nárůst poukazuje podle našeho názoru zejména na to, že násilí kvůli SOGI zůstává ve značné míře skryté před orgány činnými v trestním řízení, ale i neziskovými organizacemi a veřejností. To významně snižuje možnosti tomuto násilí efektivně čelit.

Úvod

Předsudečné násilí proti lidem s odlišnou SOGI představuje závažný společenský problém. Z výzkumů provedených v posledních letech v Česku¹ vyplývá, že tomuto násilí je vystavena nemalá část LGBT+ lidí a že jen naprosté minimum napadených následně kontaktuje policii.

Proč se na policii obrátí jen asi jeden z deseti napadených, má dva hlavní důvody. Zaprvé napadení nepovažují takové útoky za dostatečně závažné, aby se jimi dál zabývali. Oznámení útoku bývá časově náročné a řada obětí se k němu nechce vracet. Druhým důvodem je nedůvěra v policii. Napadení se domnívají, že by s útokem policie stejně nic neudělala například kvůli nedostatku důkazů, případně že dalším útokům stejně nemůže zabránit. Zároveň mají obavy, že se od policistů dočkají spíše bagatelizování útoku, zesměšňování, ba dokonce dalšího napadání.

Jakkoli je rozhodnutí policii nekontaktovat pochopitelné, přispívá k tomu, že pachatelé zůstávají bez trestu, a mohou tak v napadání dál pokračovat. Nedostatek informací o předsudečném napadání z důvodu SOGI v policejních statistikách bývá často interpretován jako důkaz toho, že k žádným takovým útokům nedochází, a pokud ano, nejsou nikterak závažné. A když problém neexistuje, není třeba ani usilovat o jeho řešení...

Hlavním cílem vydávání kvartálních zpráv o násilí z důvodu SOGI je poukázat na problematičnost výše uvedeného uvažování. Předsudečné násilí je problém a LGBT+ lidé se potýkají s jeho důsledky, ať už psychicky, anebo ve svém jednání, kdy se například ze strachu z dalšího napadání či nepřijetí vyhýbají jakémukoli tělesnému kontaktu na veřejnosti. SOGI

¹ Výzkumy jsou dostupné zde: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>, <http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2020-1/diskriminace-a-nasili-motivovane-sexualni-orientaci-nebo-genderovou-identitou-online-setreni-mezilgbt-lidmi-v-cesku/Attachment>.

násilí je nespravedlivé a je nezbytné s ním něco začít dělat. Je třeba, aby se o tomto násilí co nejvíce vědělo.

Kvartální zprávy mapují předsudečné incidenty, které byly oznámeny organizaci In IUSTITIA prostřednictvím webového formuláře či jinými kanály. Zároveň poslouží k informování o významných událostech, které se na poli postihování trestné činnosti z důvodu SOGI a pomoci obětem staly.

V této zprávě prezentujeme informace o SOGI incidentech zaznamenaných v druhém čtvrtletí letošního roku a zasazujeme je do kontextu dlouhodobého vývoje monitorování těchto incidentů organizace In IUSTITIA. Násilí motivované SOGI se vyznačuje vysokou mírou jeho neoznamování policii či jiným organizacím. Předpokládáme, že realizace projektu Rise Up může tuto tendenci zvrátit a počet oznamovaných incidentů, ať už orgánům činným v trestním řízení, nebo nevládním neziskovým organizacím, se zvýší.

Pokud chcete být pravidelně informováni o aktivitách In IUSTITIA v této oblasti, prosím přihlašte se do Newsletteru², který vám bude zasílán na emailovou adresu.

O projektu

Projekt *Rise up against anti-LGBTI hate crimes* je realizován ve spolupráci organizací Prague Pride, Národním ústavem duševního zdraví a In IUSTITIA. Cílem projektu je zvýšit informovanost české laické i odborné společnosti o diskriminaci a předsudečných útocích z důvodu SOGI a tím jim i předcházet.

Součástí projektu jsou aktivity zaměřené na zvyšování míry oznámených předsudečných útoků kvůli SOGI nevládním neziskovým organizacím a policii a na posílení mechanismů sběru dat v této oblasti tak, aby byly k dispozici přesnější a mezinárodně srovnatelné údaje. V rámci projektu budou rovněž poskytovány odborné služby obětem předsudečného násilí z řad LGBT+ komunity.

Ambicí projektu je podnítit politické a legislativní změny, jejichž následkem dojde ke zlepšení přístupu obětí trestných činů motivovaných SOGI ke spravedlnosti, a to za účasti Policie ČR, ale i dalších odborníků.

In IUSTITIA, o.p.s. je partnerem Prague Pride, z.s. v projektu RISE UP (č. 963772), financovaném z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014 - 2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

Aktuality

In IUSTITIA a Krajské policejní ředitelství hl. m. Praha uzavřeli dohodu o vzájemné spolupráci
Dlouhodobě dobré vztahy mezi pražskou policií a In IUSTITIA vyústili v listopadu v podepsání dohody mezi Krajským policejním ředitelstvím hl. m. Prahy a obecně prospěšnou společností In IUSTITIA o vzájemné spolupráci ve prospěch obětí předsudečného násilí. Dohodu svými podpisy stvrdili ředitelka In IUSTITIA Klára Kalibová a ředitel pražské policie Tomáš Lerch.

² Přihlásit se můžete kliknutím na tento odkaz: <https://iniustitia.ecomailapp.cz/public/form/1-43c2cd496486bcc27217c3e790fb4088>.

Pokud se v budoucnu policie setká s oběťmi předsudečné trestné činnosti, nabídne jim služby poradny In IUSTITIA a se souhlasem poškozených předá poradně kontakt. „Poškozené budeme bezprostředně kontaktovat a nabídneme jim nezbytnou pomoc zahrnující jak sociální služby, tak právní podporu,“ vysvětlila povahu spolupráce Kalibová. Lerch řekl, že se díky dohodě podaří zajistit pomoc obětem předsudečných trestných činů bezprostředně po samotném útoku. „Velmi si vážím všech lidí, kteří se snaží pomáhat obětem trestných činů,“ dodal.

Školení poradců a poradkyň poradny Sbarvouven.cz

Zaměstnanectvo online LGBT+ poradny Sbarvouven.cz bylo proškoleno pracovníky*icemi In IUSTITIA o předsudečném násilí. Jedním z témat, které běžně poradna řeší je homofobní šikana.³ Školení bylo zaměřeno především na to, jak předsudečné násilí rozeznat. Rozpoznání předsudečného násilí je důležité pro správné nasměrování napadených do dalších služeb, které jim pomohou pomoci. Školení bylo uskutečněno v rámci projektu Rise Up.

Georgia Hejduková a další popsali pro Ozvi se! své zkušenosti s násilím

„Jsem připravená na to, že mi může někdo na ulici ublížit.“ Tato slova političky Georgie Hejdukové dokládají, jaké následky zanechává předsudečné vyhrožování. Hejduková se s urážkami a zastrašováním pro svou genderovou identitu potýká dlouhodobě, nicméně ke zvýšení počtu útoků došlo až k přejmenování mládežnické organizace Pirátské stany na Mladé Pirátstvo.⁴ Podobné zkušenosti mají Kristýna a Matěj – oba čelili ponižování pro svou sexuální orientaci. Jejich příběhy zveřejnil web Ozvi se! organizace Prague Pride.⁵

Prague Pride otevřel v Praze duhový dům

„Duhový dům“ (rainbow house) označuje komunitní centrum pro LGBT+ lidi, které jsou zřizovány v řadě měst. Jedná se o místo, kde se setkávají mladí lidé i senioři, rodiče queer dětí, členstvo LGBT+ spolků a obecně všichni, kteří hledají informace nebo potřebují s něčím poradit. V Praze byl duhový dům otevřen 9. prosince, tedy v předvečer Dne lidských práv. Má dvě části: sál pro 40 lidí a menší klubovnu. Komunitní centrum je otevřeno každý čtvrtek od 15.00 do 21.00 hodin.⁶

HateFree zveřejnilo článek o dopadech prezidentových výroků o LGBT+ lidech

Článek „Výroky prezidenta proti trans lidem mají reálný dopad. „Trans lidé se na nás obracejí o pomoc,“ říká právnička“⁷ popsal důsledky, které pro LGBT+ lidi a zejména trans lidi měly výroky prezidenta Miloše Zemana v červnovém rozhovoru v pořadu Partie televize CNN Prima News.

„Bezprostředně po výrocih Miloše Zemana jsme ostatně verbální agresí vůči trans lidem zaznamenali na sociálních sítích. Trans lidé jsou dlouhodobě terčem verbálních i fyzických

³ <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1706-skoly-jsou-stale-mistem-kde-se-lgbt-lide-poprve-setkaji-s-homofobni-sikanou-ukazuji-vyzkumy>

⁴ <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1691-medialni-kauza-strhla-lavinu-nenavisti-bala-jsem-se-ovsvuj-zivot-vzpomina-georgia>

⁵ <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1699-sla-podporit-lgbt-lidi-a-zakusila-homofobni-sikanu-je-milito-co-lgbt-lide-museji-zazivat-rika-kristyna>, <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1687-koukali-nam-oknem-do-bytu-smali-se-a-kriceli-kamo-to-jsem-jeste-nevidel-takovy-buzny>

⁶ <https://praguepride.cz/cs/akce/komunitni-centrum>

⁷ <https://www.hatefree.cz/clanky/vyroky-prezidenta-proti-trans-lidem-maji-realny-dopad-trans-lide-se-na-nas-obraceji-o-pomoc-rika-pravnicka-2>

útoků. Takové útoky mají být prezidentem odsuzovány, nikoli nepřímo podporovány,“ uvedla advokátka a ředitelka organizace In IUSTITIA Klára Kalibová. Na organizaci se rovněž obrátilo několik lidí, kteří se cítili výroky dotčeni nebo zastrašováni.

Viktor Heumann z organizace Trans*parent pak uvedl na pravou míru prezidentova slova o trestném činu sebepoškozování, kterého se podle něj mají dopouštět trans lidé, přestože žádný takový trestný čin neexistuje. „Ať tranzice nebo genderově potvrzující proces obecně probíhá jakkoli, má právě opačný efekt než sebepoškozování – zmírňuje či eliminuje tzv. dysforii – pocity nesouladu s vlastním tělem a danou genderovou rolí a přináší pocity souladu a patřičnosti,“ vysvětlil vztah mezi operativní změnou pohlaví a poškozováním.

Vyšla nová kniha o neheterosexuálních životech před rokem 1989

Nakladatelství Karolinum vydalo v prosinci knihu „Queer Encounters with Communist Power. Non-Heterosexual Lives and the State in Czechoslovakia, 1948-1989“ historičky Věry Sokolové z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy. Kniha se zabývá nepříliš probádaným tématem života neheterosexuálních lidí za státního socialismu. Na základě orálně-historického přístupu popisuje, jak se komunistický režim stavěl k tématu jiné než hetero- sexuality a jakým způsobem se svou sexualitou pracovali lidé, kteří se jako heterosexuální neidentifikovali.

Předsudečné incidenty

Z pěti incidentů zaznamenaných In IUSTITIA ve čtvrtém čtvrtletí 2021 byly tři namířeny proti gayům nebo lesbám a dva proti transgender lidem. Nejčastější formou útoku byl ve vymezeném období slovní útok (5 případů), následované zastrašováním nebo vyhrožováním (3 případy). Dále jsme zaznamenali dva případy fyzického útoku.

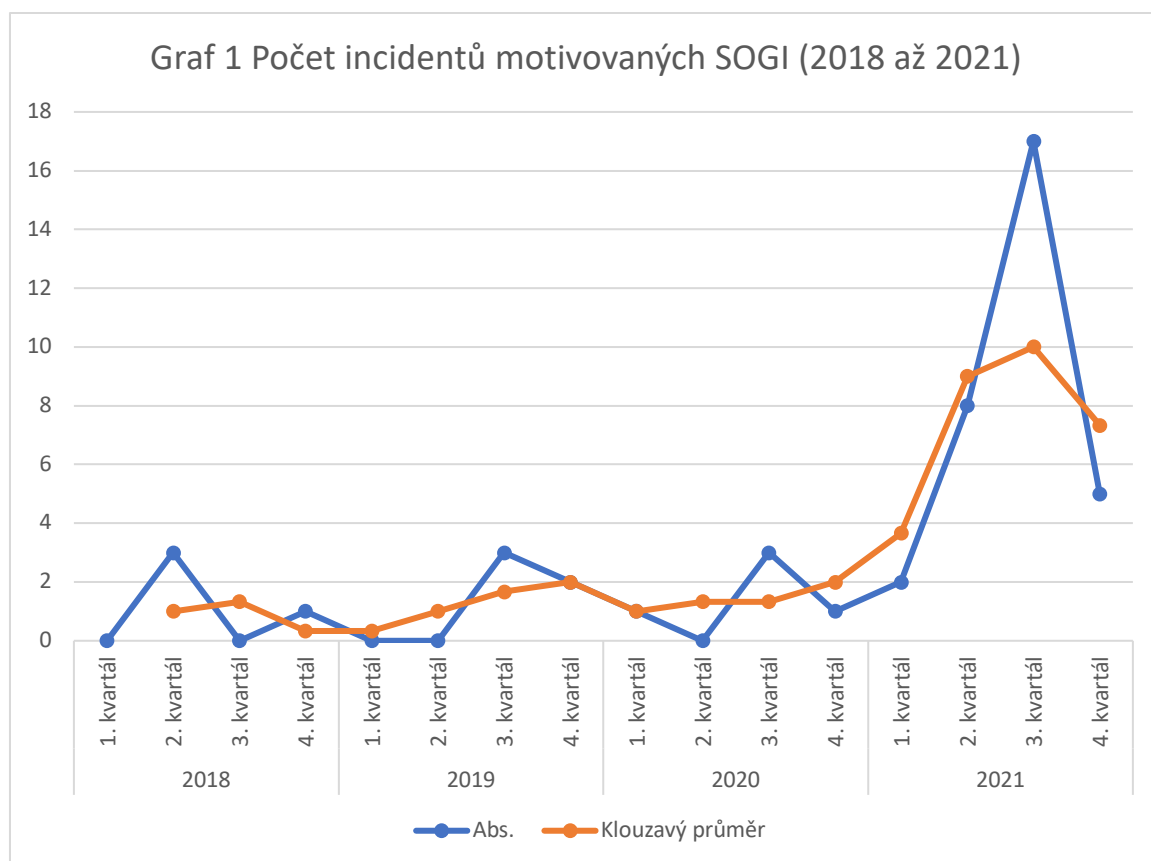
Z hlediska utrpěné újmy a škod se nejčastěji objevovala morální újma (4 případy) a psychická újma (4 případy). V jednom případě se objevila škoda na zdraví s dobou léčení přesahující sedm dní. Co se týče geografického rozmístění, po jednom útoku se objevilo v Hlavním městě Praze, Jihočeském kraji, Jihomoravském kraji, Plzeňském kraji a dosud neznámém kraji.

Při pohledu na bližší charakteristiky prostředí, kde se incidenty odehrály, jich bylo nejvíce ve veřejném prostoru (4 incidenty). V jednom případě bylo lokalitou hostinské zařízení.

Dlouhodobé srovnání incidentů motivovaných SOGI

In IUSTITIA systematicky monitoruje předsudečné násilí, včetně SOGI incidentů, již od svého vzniku v roce 2009. Čtvrtletní zveřejňování informací o předsudečných incidentech probíhá od roku 2018. Díky tomu můžeme v případě SOGI incidentů provést srovnání s předchozími lety a kvartály.

Graf 1 ukazuje, že k nárůstu zaznamenaných SOGI incidentů docházelo již v letech 2018 a 2019, tedy před zahájením projektu Rise Up, avšak hodnoty v roce 2021 jsou patrně vyšší. V čtvrtém kvartálu sice došlo oproti třetímu kvartálu k poklesu zaznamenaných incidentů. Nicméně hodnoty čtvrtého kvartálu jsou v rámci celého sledovaného období nízké a hodnota ve čtvrtém kvartálu 2021 je vyšší ve srovnání se stejnými kvartály v předchozích letech. Z toho vyplývá, že i nadále můžeme sledovat relativní nárůst sledovaných incidentů.

Popis vybraných incidentů

„Pošeptal mi do ucha, že jsem nechutná transka“

Mladý trans muž byl napaden před svou školou. Skupina neznámých lidí se mu nejdříve posmívala. Poté k dotčenému jeden ze skupiny přistoupil a pošeptal mu, že je „nechutná transka“. Po chvíli se přidali i ostatní ze skupiny a muži nadávali s poukazem na jeho genderovou identitu. Následně mu jeden z útočníků vyhrožoval, že jej zbije. Napadenému se z místa podařilo utéct. Aktuální stav projednávání věci v trestním řízení není znám.

Skupinový útok na partnery

V nočních hodinách byli dva muži-partneři fyzicky a slovně napadeni skupinou teenagerů pro jejich sexuální orientace. Skupina je nejprve obklíčila a pak měla nářky na jejich sexualitu. Útok vyvrcholil vyhrožováním a strkáním do jednoho z napadených. Napadení nakonec z místa utekli.

Poznámky k metodologii

Případy popsané ve zprávě byly zaregistrovány zaměstnanci a zaměstnankyněmi organizace In IUSTITIA během terénní práce a vlastního monitoringu médií a internetu. Dále některé případy nahlásili sami poškození či svědci.

Předsudečná pohnutka je v této zprávě identifikována jako předběžná na základě expertního posouzení. In IUSTITIA se snaží zaznamenané incidenty ověřovat, a to zejména ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. V kvartálních zprávách nejsou vyhodnocovány incidenty, které In IUSTITIA přejímá z policejních statistik po uplynutí kalendářního roku do příslušných

výročních zpráv o stavu předsudečného násilí v ČR. Z toho důvodu se údaje obsažené v kvartálních zprávách a výroční zprávě za daný rok budou nezbytně lišit.

S ohledem na interpretaci prezentovaných dat je třeba dále doplnit, že u kategorií typu škody, formy útoku a pohnutky platí, že incident mohl být charakterizován více než jedním znakem. Například jeden incident mohl být zaregistrován jako protiromský a protimuslimský zároveň. U některých případů naopak mohly být znaky neznámé nebo zatím neobjasněné. Proto je nutné k jejich interpretaci přistupovat opatrně.

Podrobněji je metodika monitorování předsudečného násilí zpracována ve výročních zprávách. Neprošlo jazykovou korekturou.

Financováno z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014-2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

